

договори та національні нормативно-правові акти; б) норми Конституції, законів та підзаконних нормативно-правових актів України.

Як рекомендації пропонується удосконалення законодавства щодо прав і обов'язків суб'єктів комерційної діяльності щодо заняття торгівлею.

Список використаних джерел :

1. Суб'єкти господарської діяльності. Права і обов'язки суб'єктів господарювання. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/9516/> (дата звернення 30.11.24).
2. Митник А. Мороз І. Комерційна таємниця як об'єкт права інтелектуальної власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 12. С. 42-46.
3. Якубівський І. Є. Право на комерційне найменування : суб'єкти й підстави набуття. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 157-160.
4. Редько К. Ю. Комерційна таємниця: особливості та проблеми нормативно-правового забезпечення в Україні / К. Ю. Редько, З. Е. Куніцька. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duuv_2021_5_11. (дата звернення 30.11.24).
5. Олійник А. Ю. Джерела правового регулювання комерційної діяльності в Україні. The 4th International scientific and practical conference «Science and technology: challenges, prospects and innovations» (November 28-30, 2024) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2024. С. 804-812.

Борис ЛОГВИНЕНКО,
професор кафедри
адміністративного права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ
КОРІННИХ НАРОДІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ
І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД**

Багато країн світу пройшли складний і довготривалий шлях від поневолення й підкорення до захисту законних прав та свобод корінних народів. Безсумнівно, кожна держава, що визнає себе демократичною, має забезпечити існування суспільства, рівного у правах для усіх його членів. Значною мірою це досягається через створення відповідних правових, інституційних та організаційних інструментів.

Про негативний стан справ із забезпеченням прав корінних народів у тимчасово окупованому Криму яскраво свідчать результати статистичного аналізу. Лише протягом 2017-2023 років у тимчасово окупованому Криму було зафіксовано 9006 порушень прав людини, з яких близько 6400 фактів стосувалися представників корінного кримськотатарського народу [1]. Зазначена статистика вказує на численні порушення прав одного із корінних

народів України – кримських татар. Утім, варто визнати той факт, що Україна почала активно опікуватись питаннями корінного населення лише після того, як АР Крим зазнала незаконної анексії Російською Федерацією у 2014 році.

Розглядаючи міжнародний досвід правового регулювання захисту прав корінних народів, слід розпочати з того, що відповідно до положень ч. 1 ст. 1 Конвенції Міжнародної організації праці від 27.06.1989 № 169, корінними визнаються народи у незалежних країнах, які розглядаються як корінні у зв'язку із тим, що вони є нащадками тих, хто населяв країну або географічну область, частиною якої є дана країна, в період її завоювання або колонізації, або в період встановлення існуючих державних кордонів, і які незалежно від їхнього правового становища, зберігають деякі або всі свої соціальні, економічні, культурні та політичні інститути [2].

Також варто зазначити про прийняту Генеральною Асамблеєю ООН Декларацію про права корінних народів (Резолюція від 13.09.2007 № 61/295). Зазначена декларація не надає переваг особам, які відносяться до корінних народів, а лише закріплює правові запобіжники та стандарти для належного захисту їхніх прав та свобод, зокрема, право бути вільними від будь-якої дискримінації при здійсненні своїх прав, особливо дискримінації на основі їх корінного походження та самобутності (стаття 2) [3].

Так само варто вказати на Резолюцію Європейського парламенту від 03.07.2018 про порушення прав корінних народів у світі, включаючи захоплення земель (2017/2206(INI), згідно з якою держави-учасниці та їх партнерів у міжнародному співтоваристві закликають до вжиття всіх необхідних заходів для повного визнання, захисту та заохочення прав корінних народів, у тому числі на їхні землі, території та ресурси [4].

На національному рівні статус корінних народів набув офіційного визнання із прийняттям Конституції України, статтею 11 якої закріплено, що «Держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України» [5]. І лише у 2021 році було прийнято Закон України «Про корінні народи України» [6]. Відповідно до статті 1 названого закону корінним народом України визнається автохтонна етнічна спільнота, яка сформувалася на території України, є носієм самобутньої мови і культури, має традиційні, соціальні, культурні або представницькі органи, самоусвідомлює себе корінним народом України, становить етнічну меншість у складі її населення і не має власного державного утворення за межами України. Корінними народами України, які сформувались на території Кримського півострову, є кримські татари, караїми, кримчаки [6].

Таким чином, правове регулювання захисту корінних народів України знайшло своє належне закріплення лише у 2021 році. Це свідчить про непослідовність державної політики у цій сфері та відсутність належної уваги законодавця до проблем корінних народів України в період 1996–2014 років.

Звертаючись до зарубіжного досвіду правового регулювання захисту прав корінних народів, слід підтримати К. Гьоке у тому, що міжнародна та національна практика все більше свідчить про усвідомлення державами власної історичної відповідальності перед корінними народами. Справедливим на думку фахівця є те, що право корінних народів на самовизначення не можна розглядати як похідне право, надане їм національними урядами. Навпаки, воно виступає невід'ємним правом, яким вони користуються як народи [7, с. 29].

Про право корінних народів на самовизначення вказує також А. Шпак, зосереджуючи увагу на таких формах самоврядування як парламенти саамів у скандинавських країнах або самоврядування Гренландії в Данії. Органи, що представляють корінні народи, користуються певною владою, але вони завжди підпорядковані державним органам. На думку вченої, це є певною проблемою, оскільки ідея самоуправління та розвитку, що реалізується сьогодні, значною мірою відображає західний або європоцентричний підхід до її формування. Авторка вбачає можливим покращення ситуації через повне визнання суверенітету корінних народів та їхніх прав, особливо на землі та природні ресурси, що важливі для їхнього виживання та збереження ідентичності й культури [8, с. 198].

Тож слід зазначити, що ефективне правове регулювання захисту прав корінних народів становить собою актуальну проблему для багатьох держав світу. Зусилля національних урядів характеризуються розмаїттям способів і форм захисту прав корінних народів, а також розбіжністю поглядів на комплекс прав, якими мають бути наділені такі особи.

Список використаних джерел:

1. В окупованому Криму зафіксовано 9006 порушень прав людини. Кримськотатарський Ресурсний Центр. URL: <https://ctrcenter.org/uk/v-okupovanomu-krymu-zafiksovano-9-006-porushen-prav-lyudyny>.
2. Конвенція 169 про корінні народи, що ведуть племінний спосіб життя в незалежних країнах : міжнародний документ. Міжнародна організація праці від 27.06.1989 № 169. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU89426>.
3. Декларація ООН про права корінних народів : міжнародний документ. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН від 13.09.2007 № 61/295. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156#Text.
4. European Parliament resolution of 3 July 2018 On violation of the rights of indigenous peoples in the world, including land grabbing (2017/2206(INI)). An official website of the European Union. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2020.118.01.0015.01.ENG.
6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
7. Про корінні народи України: Закон України від 01.07.2021 № 1616-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text>.
8. Göcke, Katja. Indigenous Peoples in International Law. Adat and Indigeneity in Indonesia, edited by Brigitta Hauser-Schäublin, Göttingen University Press, 2013, <https://doi.org/10.4000/books.gup.163>.
9. Szpak Agnieszka. The Right of Indigenous Peoples to Self-Determination: International Law Perspective. Athenaeum Polskie Studia Politologiczne. 2018. Vol. 59. P. 178-204.